

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

IV—NO. 827.

CHICAGO, ILL., 19. JULIJA (July 19th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

AMERIŠKA SODIŠČA IN STAVKE.

Wilkersonova "trajna" prepoved.

Zadnje leto smo imeli veliko stavko delav-
ev, vposljenih v železniških delavnicah. Ker se
stavkarji niso podali, je generalni pravdnik
Daugherty končno izdal proti njim sodniško
prepoved (injunction), ki jo je potrdil meseca
septembra preteklo leto sodnik Wilkerson v
Chicago. Prepoved je bila izdana proti 400 unij-
skim odbornikom in 400,000 stavkarjem. Stav-
karjem je na podlagi te prepovedi zabranjeno . . .
na kakršenkoli način ovirati promet na želez-
nicah; delavcem, ki hočejo delati, ne smejo pri-
govarjati, da naj puste delo; posamezniki ali
skupine ne smejo delati dogovorov, ki bi uteg-
nili škodovati železniškim družbam ali ovirati
vodni in tovorni promet na njihovih progah;
ne smejo se zbirati v bližini vhodov v železni-
ške delavnice, ob progah in kjerkoli v bližini
prog z namenom ovirati promet ali siliti delav-
ce, naj puste delo ali jim braniti sprejeti služ-
bo; ne smejo groziti delavcem, ki nočejo pusti-
ti dela; prepovedano je rabiti silo; prepoveda-
no je piketirati.

Stavka železničarjev je bila dolgotrajna in
izpadla večinoma v prilog kompanijam. V
skaterih delavnicah še traje. Sodnik James
Wilkerson je proglasil prej označeno prepo-
ved proti njim za permanentno prepoved (in-
junction), ki je naperjena proti vsemu delav-
stvu na železnicah. Ako se bo to trajno prepo-
ved izvajalo v bodočih stavekah delavstva na
železnicah, bodo stavke železničarjev sploh ne-
mogoče, ker bi se jih na podlagi določb v pre-
povedi lahko takoj zadušilo.

Vladna komisija je izračunala, da ima pet-
deset železniških družb \$96,501,376.26 škode ra-
di stavke železničarjev v preteklem letu. V tej
sumi pa niso vključene poškodbe prog, lokomo-
torjev, delavnic itd., ki so jih povzročili stavkarji
direktno ali indirektno, niti škoda, ki so jo
povzročili farmarji, industrialci in splošna publika.
Vlada je morala najeti posebne deputije za va-
novanje privatne lastnine, kar jo je stalo \$1,-
022,639.45. Tekom stavke je bilo 19 oseb ubitih,
mnogo ranjenih, izvršenih je bilo 1,500 napa-
dov, 35 nasilnih ugrabljenj, dogodilo se je 300
mrtvarov in razstrelb in petdeset vlakov je bi-
lo vrženih raz tira.

Škode je bilo torej ogromno in zakrivili
so jo — stavkarji, kakor trdijo generalni pravd-
nik Daugherty, sodnik Wilkerson, železniške
družbe in kapitalistično časopisje. Da se ne bi
taki slučajji ponavljali, je treba trajnih prepove-
di, ki bodo onemogočile stavke in vse bo dobro.

Skupna škoda železnic presega vsoto \$100,-
000,000; približno toliko škode imajo razne in-
dustrijske družbe, ker niso mogle dostavljati iz-
delkov in dobivati sirovine ter so morale pre-
kiniti ali pa omejiti svoj obrat; farmarji so
imeli tudi ogromno škodo.

Kaj pa stavkarji? Ti so imeli in imajo naj-
večjo škodo. Zahtevali niso ničesar nemogoče-
ga. Primerno plačo, to je vse. Ampak železni-
ške družbe se niso hotele pogajati s svojimi de-
lavci. Železniški-delavski odbor, ki je nekaka
napol vladna institucija za reševanje meddr-
žavnih zadev, je odločil v prid družb in v škodo
delavcev. Boj se je tiral naprej na vsi črti.
Justični department je prišel na pomoč kom-
panijam, končno sodnik Wilkerson, nato so pri-
čele kompanije ustanavljati svoje unije, neka-
tere železniške družbe pa so se pričele pogajati
s stavkarji. Vzeto v celoti, so bili stavkarji po-
raženi. Železniške družbe bodo, ako še niso,
dobile nazaj tistih sto milijonov dolarjev in še
nekaj več, medtem ko stavkarji ne bodo dobili
povrnjene škode, ki jo imajo radi svojega boja
za ohranitev že pridobljenih plač. Tako tudi
v tem slučaju vidimo, da mora delavsko ljud-
stvo plačati takozvano škodo, ki jo imajo kom-
panije v času stavk, pri tem pa trpeti svojo
ker ni nikogar, ki bi jim jo mogel povrniti.
Današnji sistem je tako urejen, da trpi škodo
tisti razred, ki ima najmanj.

Stavke na železnicah za deželo res niso
prijetna reč, kakor niso stavke na pouličnih že-
leznicah, pri vodovodnih napravah, v elektrar-
nah, plinarnah in drugih podobnih javnih na-
pravah. To je res, ampak zakaj se dogajajo
stavke? Mar puščajo delavci službe, ker se jim
zde stavke zabavne? Ali morda zato, ker ne
morejo delati pod neznosnimi razmerami, za
male plače, dolge delovne ure, pa si hočejo
potom stavk izboljšati svoj položaj?

Wilkersonova prepoved ne bo preprečila stavk na železnicah. Vzroki za stavke so še tukaj, torej bomo še imeli stavke v našem transportnem sistemu. Odpraviti bi bilo treba vzroke. Transportna sredstva bi morala postati javna last. Obratovana bi morala biti za potrebe splošnosti, ne za profit posameznikov. Podružabljenje transportnega sistema v Zed. državah je danes pereč problem. Železniški sistem v tej deželi je vse prej kakor dobro urejen. Vsaka najmanjša kriza ga spravi v kaos. Videli smo to tekom vojne, po vojni in zopet v zadnji stavki, ko je pustilo službo samo del železniškega delavstva. Ameriški železniški sistem potrebuje preosnove.

Ameriška vlada obljublja farmerjem, ki najbolj trpe radi visokih vozniških cen, da bo že nekaj napravila njim v prilog. Železniške družbe pravijo, da na znižanje cen za prevažanje tovorov ni misliti, ker delajo proge večinoma izgubo. Edina pomoč bi bila subvencija železniškim družbam od strani države. To že dobivajo. Ampak železniške družbe, kakor vlada se branijo celo misliti o podržavljenju železnic. Vlada kakoršna je zastopa seveda načelo privatne lastnine in je proti socializiranju, ker zastopa privatne interese.

Da imamo tako vlado še danes, je delavstvo krivo; da imamo namesto pametnih reševanj socialnih problemov sodnijske prepovedi, je krivo delavstvo. Ako so železnice še danes privatna posest, so krivi delavci in farmerji enako.

Podružabljenje prometnih sredstev bo rešitev transportnega sistema v tej deželi in rešitev železniškega delavstva. Ampak kadar ga bomo podružabili, moramo tudi skrbeti, da ga bodo upravljali tisti, ki bodo hoteli, da bomo prišli s to spremembo na boljše, ne na slabše.

Italija v objemu reakcije.

Oslabljenje italijanskega delavskega gibanja, ki je sledilo razdorom in pogubnim taktikam, je omogočilo Mussoliniju uvesti nad deželo svojo diktaturo, ki jo sistematično izvaja. Iznebil se je liberalnih voditeljev v meščanskih strankah in iznebil se je opozicije klerikalne stranke, katero je vodil duhovnik Don Luigi Sturzo. Slednji je na pritisk iz Vatikana odstopil kot strankin tajnik. O tej aferi je bilo v Proletarcu že poročano.

Mussolini hoče vladati po svoji volji. Povedal je parlamentu, da se mu mora ukloniti, ali pa ga bo razpustil. Sestavil je nekako predlogo, ki določa, da dobi v parlamentu dve tretjini sedežev tista stranka, ki dobi pri volitvah navadno večino glasov. Ta stranka bo fašistična, in če ne bo ta, bo parlament vseeno razpuščen, kajti taka je Mussolinijeva volja. Don

Sturzo se je poleg socialistov boril proti predlogi in zato je moral odstopiti od tajništva v stranki in se umakniti iz političnega življenja.

Dne 15. julija je prišla predloga Mussolinija vlade v italijanski zbornici na glasovanje. Rezultat je tak kakor je bilo pričakovati. 20 poslancev je glasovalo za in 140 proti predlogi. Fašisti dobe dve tretjini poslancev, tudi če pri volitvah ne dobe niti polovico oddanih glasov. Glavno je, da jih dobe več kakor katere druge posamezne stranke. Mussolini bo skrbel, da ji nobena ne dobi več kakor banda črnosrajčnikov.

Za Italijo je bila seja parlamenta dne 15. julija žalostna scena. Na povelje ministerskega predsednika glasujejo poslanci za njegovo diktatorsko predlogo, dasi so mnogi izmed njih storili to proti svojemu prepričanju, ampak ker so bili strahopetci ali pa lakajske duše, so storili kakor jim je velel ukaz. Ako bi se večina izrekla proti njemu, bi sledil razpust državnega zbora. Ampak Mussolini se ne bi mogel dolgo vzdržati brez pomoči parlamenta. Padeč njegov govega režima bi prišel toliko prej.

Italijanski proletarijat je doprinesel veljanske žrtve v borbah za pravice, katere si je izvojeval. Sedaj, ko je takorekoč brezmočen, mu en Mussolini jemlje pridobitev za prihodnjo bitvijo in pričeti bo treba borbo z nova.

Justica vislic, električnih stolov in plinskih celic.

V Nevadi so sprejeli l. 1921 zakon, ki določa, da se bo na smrt obsojene morilo s plinom. Jetnika se zapre v celico, ki se jo lahko trdno zapre, kadar se spusti vanjo plin. Celica ima skrivne odprtine, ki jih jetnik ne vidi, skozi katere gleda rabelj in kdor ima že dostop do njih, kako umira jetnik.

Sedaj bodo imeli priliko preizkusiti te celice. Dva Kitajca sta bila obsojena na smrt radi umora. Vrhovno sodišče države Nevada je potrdilo obsodbo. Edino, kar je še treba, je zapreti zračne odprtine in odpreti plin v celico. Justica bo plačala zob za zob, kakor je stardavno pravilo.

Zagovorniki obsojencev so skušali spremeniti smrtno kazen v zaporno, češ, da je način, potem katerega se jemlje v Nevadi človeku življenje, brutalen in čisto nov. Jetnika zapro v celico, v kateri ve, da bo moral neke ure umreti. Ne povedo mu, katerega dne, katero uro bodo odprli plin, in ta nesigurnost napravi človeka, tudi če je Kitajec, blaznega. Noben kriminalci si ne bi upal zaspati v taki celici in že to grozno pričakovanje je hujše kakor smrt sama.

Ko so odvetniki izčrpali vse instance za a-
del v državi Nevada, so se obrnili še na zvezno
sodno sodišče. Kitajca pa se čudita, čemu je
treba toliko razburjanja radi enega umora, ki
ga izvršila.

Ali je med justičnim umorom na vislicah,
električnem stolu ali v plinski celici kaj razlike?
Kako se počuti na smrt obsojeni, kadar ga po-
sade na električni stol in ga pritrdijo nanj z
vermi? Kako se počuti, kadar ga ženejo na vi-
silice? Kaj je razlike med zanjko, električnim
stolom in plinom? Ako je kaj razlike, je ta, ka-
kor je gori omenjena. Jetnik, ki ima dati živ-
ljenje na električnem stolu ali na vislicah, lah-
ko pričakuje rešitve do trenutka, ko ga posade
na stol ali vislice. Jetnik v celici, v katero spu-
ste lahko vsak hip plin, nima tega pričakova-
nja. Kakor hitro pa bi jetniku povedali: Ta in
ta dan ob tej in tej uri te bomo dali v drugo
celico, kjer ti vzamemo življenje — bi ne bilo
v stvari prav nobene razlike.

Kdor čita velike ameriške dnevnike, bo na-
šel polno opisov brutalnih umorov. V Chicagi
jih je bilo zadnji teden osem, v New Yorku naj-
brž ne veliko manj, pobijajo se v Kentuckyju,
W. Virginiji in v vseh drugih krajih. V Evropi
ni nič boljše, najbrž še slabše. Smrtna kazen to-
raj ni zdravilo za odpravljanje umorov. Pač pa
je justica postavlja z njo na enako stališče, ka-
kor morilci.

Tekom svetovne vojne so bili vojaki slav-
ljeni — zakaj? Zato, ker se jih navduševali za
umore. V vojni je umor dovoljen in časten če
ga izvršuje vojak na povelja. Nekaj milijonom
človeških bitij je bilo vzeto življenje. Stvar je
bila v redu.

Če vzame človeku življenje justica, je to tu-
di v redu in prav. Ampak, če sme moriti vojak,
če sme justica ubijati, zakaj bi povprečen smrtni-
k ne smel rabiti te pravice?

Organizirane morije, ki jim pravimo voj-
na, so brutalne; justični umori so brutalni; ne-
zakoniti umori so brutalni. Ampak, če izvrši
umor ta ali oni "civiliziran" barbar, bi morala
biti organizirana družba vsaj toliko človeška in
civilizirana, da ne bi posnemala morilcev. Mi go-
vorimo o civilizaciji, o človečanstvu, o izpopol-
njevanju človeka v človeka; ampak, dokler bo
v človeku žival, včasih zver, dokler se bo zatekal
k brutalni sili, ne bo ne človečanstva in ne civi-
lizacije.

Organizacija je kakor stroj. Posamezni člani so de-
li organizacije. Ako ne delujejo vsi deli pravilno, je
strojem nekaj narobene, ne funkcionira tako kot bi
ni. Ako so v organizaciji člani, ki mesto da bi delali
malo esabotažo, ne more vršiti dela tako kot bi ga
morala. Pokvarjen stroj je treba popraviti — polomlje-
ne kose je treba nadomestiti z novimi deli. Slabe, or-
ganizaciji škodljive člane je treba iztrebiti, kadar se
pojavi, in jih nadomestiti z novimi, ki bodo delali ta-
ko kakor je namen organizacije kateri pripadajo.

SEMINTJA.

Veseli pojav. — Konstitucija in "od-
prta" delavnica. — Časi se menjajo,
z njimi ljudje. — Najvažnejši dogodek.
— Pred dva tisoč leti in danes. — Dvojna
mera.

Novi klubi J. S. Z. se ustanovljajo, prejšnji
se reorganizirajo. Zveza narašča v članstvu,
cirkulacija Proletarca se večja. To je za naše de-
lavstvo en vesel pojav. Tudi skupna stranka be-
leži večje aktivnosti. Po večletnih izkušnjah je
delavstvo spoznalo, da ga revolucionarni apeli
in manifesti ne bodo privedli v boljše razmere.

General Daves, ki organizira oddelke "Mi-
nutnih mož konstitucije", pravi, da morajo u-
nije priznati odprte delavnice. Čudni so ti mož-
je konstitucije. Ustava zanje pomeni odprto
delavnico in svetost privatne lastnine. K vra-
gu z delavci! Med "Minutnimi možmi konsti-
tucije" je precej takih, katerim je edini doho-
dek plača, ki jo dobivajo pri svojem delu v pi-
sarnah ali delavnicah. Kapitalizem ima še veli-
ko lakajev.

L. 1919 so komunisti na svojih konvencijah
v Chicagi pripovedovali, da je revolucija v A-
meriki na pragu. Treba je samo bojovne orga-
nizacije, ki jo bo vodila. Zato so ustanovili kar
dve komunistični stranki. Revolucija pa je
medtem odšla izpred praga. Komunisti so po
progonih razpustili svoje bojovne organizacije,
oziroma so razpadle same od sebe, se prelevili
v legalno W. P. in potem v reformistično "fe-
derativno farmersko-delavsko stranko". Ruth-
enberg na komunistični konvenciji l. 1919 je bil
čisto drugi, kakor pa Ruthenberg na konvenciji
farmarske delavske stranke l. 1923 v Chicagi.
Časi se menjajo, z njimi ljudje.

Dne 12. julija je bil za 90% ameriškega pre-
bivalstva od 7. leta naprej najvažnejši dogo-
dek "prize fight" v Jersey City, N. J. Glavni
zvezdi pretepa sta bila Amerikanec Jess Wil-
lard in Argentinec Luis Angel Firpo. Razun teh
dveh so se topli še štirje manj poznani boksarji.
Willard je izgubil bitko. V osmem spopadu je
omagal in na tleh je obležalo kup zbitega mesa.
Argentinec je odnesel slavo. Willard, ker je A-
merikanec, dobi \$120,000, četudi je bil tepen,
Firpo pa \$80,000. Promoterji pretepa so dobili
nad \$300,000. Sto tisoč oseb je bilo navzočih, na
tisoče jih ni moglo v areno, nad tisoč policajev
je delalo red.

Najvažnejši dogodek 4. julija ni bila kon-

vencija farmarske-delavske stranke, kakor so trdili uredniki komunističnih listov, ampak "prize-fight" med Jack Dempseyjem in Tom Gibbonsom v Shelbyju, Montana. Nekaj tisoč ljudi se je zanimalo za čikaško konvencijo, 80 milijonov je nestrpno čakalo, kako bo izpadla bitka v Shelbyju, ki je neznatno mesto v montanski puščavi. Predno je šel Dempsey v Montano, je zahteval garancijo, da bodo tisočaki, ki jih je zahteval za svojo "umetnost", tudi prišli v blagajno. Prireditelji so šli k montanskim bankirjem in jim rekli: "Montana je sedaj zelo nepoznana država; z vprizoritvijo te rokoborbe bodo obrnjene vse oči na vas. To bo za Montano imenitna reklama. Toda Dempsey se bo tepel v Montano edino pod pogojem, da se mu bo stvar izplačala. Ako je vam kaj za reklamo, morate položiti par sto tisočakov garancije."

Nekaj bankirjev in nekaj posameznih bogatašev in revnejših trgovcev je položilo garancijo. Shelby je daleč in udeležba ni bila tolikšna, da bi se pokrili visoki stroški. Rezultat: par bank je moralo zapreti vrata in nekateri posamezniki so napovedali bankrot. Dempsey in Gibbons sta dobila svoje tisočake.

Ko sta se Willard in Firpo spopadla, je rjulo vseh sto tisoč udeležencev in pozivalo svojega ljubljence, naj zbije tujega protivnika. Ko je to rjojenje odmevalo iz arene v noč, so se mu pridružili še otroci, ki so čakali izida izven arene. V areno so bili napeljeni brzjavni aparati, od kjer so poročevalci brzjavili svojim listom potek boja. Listi po vseh ameriških mestih so izhajali radi tega boksanja v posebnih izdajah. Med vojno so slovela imena generalov, po vojni so jih nasledili pugilisti n. pr. Francoz Carpentier, zamorec Siki, Amerikanci Dempsey, Gibbons, zamorec Wills itd. Argentinec Firpo in par ducatov drugih. Ni čuda, da postajajo tudi ameriški profesorji radikalni. Pretepači zaslužijo, ko dobe enkrat "sloves", od petdeset do dve sto tisoč dolarjev en večer. Profesor na univerzi ne zasluži toliko vse svoje življenje.

Decimus Brutus in njegov brat Marcus sta se bila l. 264. pr. Kr. pred publiko v Rimu. To je prva gladijatorska igra, ki jo označujejo rimski zapisniki. Pretep sta priredila ob priliki pogreba svojega očeta. Poznejše gladijatorske igre so bolj znane. Rimljanom so služile v največjo zabavo. V ogromnih arenah sta se bila gladijatorja in rimsko ljudstvo je rjulo kakor je rjulo ameriško v Shelbyju dne 4. julija in v Jersey Cityju dne 12. julija. Razlika je le v tem, da je eden gladijatorjev navadno poginil zaboden od meča v boju s svojim nasprotnikom, medtem ko se današnja boksanja navadno končajo brez smrtne nezdode.

Tudi gladiator ni vselej pobil svojega nasprotnika do smrti. Ko je eden omagal, je čakal

njegov protivnik, kaj bo rekla avdijenca. Ako je poraženec ni ugajal, je dala zmagovalcu signal, naj ga zabode. Ako je imela z njim simpatije, je dala signal, naj se mu ohrani življenje. Pozneje, ko so se pričele gonje proti kristjanom, se je rimsko ljudstvo zabavalo s tem, da je gledalo, kako se njihove žrtve bore z levi in drugimi divjimi zvermi. Danes se nam bi to zdelo najbrž že preveč barbarsko. Civilizacija je napredovala v toliko, da dobe današnji gladijatorji "nagrade" v tisočakah, medtem ko so dobili zmagoviti rimski gladijatorji pred dva tisoč leti samo palmovo vejo kot odlikovanje.

Dne 12. julija je bilo v bližini Bessemerja, Alabama, ubitih pet rudarjev in petintrideset nevarno poškodovanih, ko se je utrgala vzpenjača, s katero so se peljali v 1.400 čevljev globok rudnik. Rudarji se bore vsaki dan globoko pod zemljo, vedno v nevarnosti, da jih bodo sovražne sile porazile. Take borbe ne zanimajo ljudi. Vest o nesreči v alabamskem rudniku so prinesli listi na zadnjih straneh z nekoliko vrsticami. Ostali prostor je napolnen z opisom pretepa v Jersey Cityju.

Mrs. Sabella Nitti, Italijanka, ni bila srečna s svojim soprogom; njen "star boarder" Crudelle ji je pomagal pri umoru Nittija; čez deset mesecev je poročila Crudellija. Vse bi bilo dobro, da niso našli Nittijevega trupla in odgnali Sabello in njenega drugega soproga v zapor. Prišla sta pred sodišče v Chicagi, bila spoznana krivim umora in obsojena na smrt. Sabella zatrjuje nedolžnost, njen soprog tudi, toda otroci so pričali proti materi, in kar je glavno, Mr. Nitti je bil umorjen. Kdo drugi naj bi ga bil umoril? Mrs. Sabella Crudelli, preje Nitti, ni lepa ženska; ravno nasprotno. Ko so ji po izreku porotnikov prevedli na italijanščino, da je obsojena na smrt, je dejala, da bi porotniki sodili drugače, če bi bila lepa in bi znala ljubimkavati, padati v nezavest in plakati na obravnavi, kakor navadno delajo lepe, prikupne morilke svojih mož. Najbrž ima Sabella prav. Ona je prva ženska v Chicagi, ki jo je doletela smrtna obsodba. Poskušala je ukaniti justico z butanjem z glavo ob zid in železje, toda samomor se ji ni posrečil. V New Yorku so obsodili na smrt Mrs. Anno Buzzi, istotako radi umora. Sabella bo plačala kazen na vislicah, Anna na električnem stolu.

Ljubosumnost, moralna pokvarjenost, tuga, blaznost, vse to vodi v mnogih slučajih k umoru. Te stvari se ne more zdraviti z vislicami ali električnimi stoli. Ženske v Chicagi se zgražajo nad poroto radi njenega izreka, ne zato, ker morda mislijo pomoriti svoje može, ampak zato, ker se jim zdi vsak umor brutalen. Brutalna justica ni napravila ljudi bolj človeške. Obešenje Sabelle ne bo preprečilo

daljnih zločinov, kakršnega je ona zakrivila. Štem, da je prišel njen zločin na dan, ako ga je v resnici ona storila, je bila že kaznovana. Zapor bo še hujša kazen. Pečat morilke je na njenem obrazu, vsem viden. Čemu vislice?

Pred ameriškimi porotami je imel človek priliko opazovati čudne slučaje. V resnici poravnane ženske, toda fizično lepe, so bile oproščene in listi so jih slikali za nekake junanine dneva, dasi so jim bili zločini dokazani. Porotniki so se solzili in ko sta državni pravdnik in zagovornik končala z govori na porotnike, so odšli v sobo, glasovali in odglasovali, da se morilko oprostijo. Način oprostitve, način poravnave, način pisanja listov je pokvaril več tisk, kakor jih more poboljšati umor na večini petdesetih Sabel.

"Miss Elsie Campbell, strežnica v restavraciji, ogrnjena samo v kopalno obleko, je skočila ali pa bila vržena skozi okno v tretjem nadstropju hiše na 5605 Drexel ave., v kateri stanujejo dijaki." To je kos te dnevne vesti. Trije dijaki so bili aretirani. Eden izmed njih jo je prevedel iz restavracije v svojo sobo. Pri prvem sodišanju so vztrajno trdili, da ni bilo nobenega v sobi razun nje, in nihče ne ve, zakaj je skočila na tlak. Dekle je na poti v bolnišnico umrlo, mrtveci pa ne morejo pričati.

Našli so par njenih not, ki dajejo nekaj slike njeni tragediji. Borba za obstanek, nevarna ljubezen, majhna plača, ljubimci, ki so pripravljani kaj malega plačati za ljubezen. Iako se skvarijo ženske v velikih mestih. Ženskam ostane madež, moškim, ki so ga jim zakrivil, se oprostijo skoro v vsakem slučaju. Od rimskih aren pa do današnjih, je civilizacija napravila zelo zelo majhen korak.

Edinstvo, ki je rodilo ne-edinstvo.

Da bodo imeli naši čitatelji čim več jasnosti o poteku čikaške konvencije kmečke-delavske stranke, priobčujemo članek iz njenega glasila, ki s svojega stališča razlaga, čemu je konvencija prinesla mesto združenja še več združenja.

"New Majority", ki je glasilo "Farmerske-delavske stranke", je prinesla po čikaški združevalni konvenciji članek pod naslovom: "Farmerska-delavska stranka zavrača novo stranko. — Workers' party se je poslužila prilike, ki jo je imela na naši konvenciji kot gost, da je pričela dualno gibanje. — Članek se glasi:

"Narodna konvencija in konferenca, ki jo je sklicala kmečka-delavska stranka Zedinjenih držav dne 3.—5. julija, da skuša najti bazo za

skupno nastopanje delavskega razreda na političnem polju, je dokazala, da je taka enotnost v sedanjem času še nemogoča.

Kar se tiče konference, je ena izmed povabljenih skupin od strani kmečke-delavske stranke, skupina Workers' party, izrabila situacijo, se polastila kontrole nad konferenco in ji usilila svoj program z brezobzirno silo. Na tej skupini leži torej odgovornost, da je konferenca, namesto da bi nam prinesla zedinjenje, imela za posledico še večje razdruženje, ki je nastalo s tem, da se je ustanovila še ena nova stranka.

Delegatje Workers' party so si celo prizadevali izmakniti ime "farmerski-delavski stranki", in njihova taktika je končno imela za rezultat, da so se krstili z dolgim, nerodnim imenom "federativna farmerska-delavska stranka".

Farmarska-delavska stranka Zedinjenih držav odklanja indorsirati novo stranko, ali sodelovati pri njenem formiranju. Na svoji konvenciji, ki se je vršila po konferenci, je sklenila, da bo delovala naprej z obnovljeno energijo, vršeč svoje naloge kakor dosedaj.

Četudi je konferenca prinesla neenotnost namesto enotnost, je farmarska-delavska stranka dosegla s tem poizkusom več enotnosti kakor doslej, ker so se ji pridružile nove skupine farmerjev in delavcev, katere niso hotele slediti zastavi Workers' party pod njeno novo ime "federativna kmečka-delavska stranka".

Zborovanje se je pričelo dne 3. julija, ko je začasni predsednik Toscan Bennett otvoril konvencijo farmarske-delavske stranke. Eksekutiva far. delav. stranke je zaključila, da bodo imeli delegatske pravice na konvenciji naše stranke samo delegatje političnih skupin in unij, ki so pridružene farmarski-delavski stranki. Ko bi se konvencija organizirala in napravila vse potrebne priprave za konferenco z delegati drugih skupin, bi se konvencija odgodila in bi se pričelo s konferenco. Odbor za pregledanje poverilnic pa je premenil to pravilo in sklenil predlagati konvenciji, naj imajo vsi delegatje, tudi če ne zastopajo farmarske-delavske stranke, enake pravice na konvenciji.

Napori gl. tajnika far. del. stranke J. G. Browna in drugih, da se ne sprejme tega odloka, so bili neuspešni in posledica je bila, da so tvorili delegatje, ki niso pripadali farmarski delavski stranki, večino.

Rač, taktike vladajoče stranke je bila ta konferenca konferenca samo po imenu. Prvo, kar je sledilo, je bila resolucija, ki jo je predlagala Workers' Party. Ta resolucija je določala formo federativne stranke. Namesto, da bi delegatje W. P. dopustili, da bi šla ta resolucija pred nepristranski odbor, so forcirali takojšen sprejem načrta. Z resolucijo se je sprejela tudi točka, ki je določala izvolitev odbora, ki bi imel izdelati podrobní program za skupno stranko.

Resolucija je tako prikrojila ta odbor, da je imela v njem Workers' Party velikó večino.

Farmerski-delavski stranki so z velikodušno gesto dali v tem odboru dva člana. Skupno število članov odbora je bilo devetindvajset. Naša stranka je izvolila C. M. Madsena in R. M. Bucka v ta odbor. Ko je bil odbor z delom gotov, je bilo podano konferenci poročilo večine in manjšine odbora. Manjšina, ki je zastopala farmersko delavsko stranko, je izjavila, da ne more sprejeti novega programa, ker ustvarja novo stranko, ki ni nič drugega kakor dualna stranka poleg že obstoječe farmerske-delavske stranke, katero se samo duplicira, in ker ji hoče večina ukrasti celo njeno ime. Organizacijska forma nove stranke je skoro ista kakor že obstoječe farmerske-delavske stranke.

Poleg tega ne predlaga večina odbora niti tako dalekosežnega in fundamentalnega programa, kakor ga ima obstoječa farmerska delavska stranka.

Program, kakor ga je predlagala večina odbora in sprejela večina konference, določa socializacijo vseh večjih javnih naprav, komunikacijskih in transportnih sredstev. Industrija mora biti operirana v interesu farmerjev in delavcev, v kateri morajo dobivati delavski elementi vedno več kontrole. Industrije morajo biti operirane tako, da se delavcev in farmerjev ne pahne v pomanjkanje in brezposelnost, ter da se jih zavaruje v slučajih bolezni. Delavsko ljudstvo mora biti varovano pred visokimi cenami potrebščin. Zahteva se osemurni delavnik; preuredba bančnega sistema; prepoved otroškega dela, minimalna plača za vse delavce; prisilna izobrazba za vsakega pod osemnajstim letom starosti; bonus za veterane svetovne vojne; socialno zavarovanje; in še nekaj drugih takih zahtev, ki so enake v skoro vseh minimalnih programih delavskih strank.

O programu samem ni bilo skoro nobene debate, toda o konstituciji je bila debata dolga in burna. C. E. Ruthenberg je končno predlagal, naj konvencija osvoji strukturo in ime "farmerske-delavske stranke", kateri naj se da pet članov v eksekutivi nove stranke. Konferenca se je nato odgodila, da se je dala prilika delegatom kmečke-delavske stranke obdržavati sestanek, na katerem so imeli odločiti svoje stališče glede propozicije. Na tem sestanku so izdelali svoj načrt in izjavo napram Ruthenbergovem predlogu in načrtu kakor ga je predlagala Workers' Party. Po seji delegatov farmerske-delavske stranke je podal delegat Buck konferenci sledeči predlog in izjavo:

"Posvetovalni sestanek delegatov farmerske-delavske stranke je z vseh vidikov razpravljajal o propoziciji, ki jo je podal Mr. Ruthenberg konferenci, katere smisel je, da so tisti, v katerih imenu je Ruthenberg govoril, pripravljeni sprejeti ime, konstitucijo in platformo kmečke-de-

lavske stranke namesto načrta, kakor ga je predložil tozadevni odbor onference.

Odgovarjajoči na to propozicijo, izjavljamo, da ime, struktura, konstitucija in program kmečke-delavske stranke odgovarja potrebi za enotno politično akcijo delavskega razreda v sedanjih razmerah, ker je bila stranka organizirana tako, da se ji morejo pridružiti tudi druge delavske skupine, ki soglašajo z njenim programom in načeli.

Kmečka-delavska stranka sedaj sprejme vsako delavsko skupino, vključivši politično stranke; apelira nanje, naj se ji pridružijo na podlagi avtonomije za vsako skupino; pogoj pridruženje je, da sprejmejo načela in program naše stranke.

Smatramo pa, da bi bilo samomorilno za nas in razne druge organizacije, ki skupno z nami delajo za zedinjenje delavstva na političnem polju, če bi sprejeli v naš krog organizacije, ki propagirajo tudi nelegalna sredstva za dosego političnih prememb, ali ki sprejemajo navodila bodisi od narodnih ali mednarodnih organizacij, kako: je na primer tretja internacionala, ki propagira nasilno strmoglavljenje vlade Zet držav.

Ako hočemo, da bo samostojna politična akcija delavstva uspešna, mora biti organizirana na podlagi širokih delavskih in kmečkih mas. Najvažnejša naloga te akcije je, da se utrjuje med temi masami in jih pridobi za našo stvar. Mi smo prepričani, da ako se to gibanje za samostojno politično akcijo komplicira z grupami, kakor jih prej omenjamo, bi imelo to za naše gibanje katastrofalne posledice.

Sestanek delegatov kmečke-delavske stranke želi naglasiti konferenci, da če bosta dve organizaciji delovali kot dve politične stranke z dvema enakimi imeni, bomo imeli brezkončno konfuzijo in sledila bodo nešteta zamotanja, ki bodo zažela obe stranki. Nadalje, ako ena skupina vzame drugi stranki ime, ki je že v rabi, ne more roditi to drugega kakor antagonizem in mržnje proti skupini, ki se je polastila imena druge stranke."

Ko je bilo to poročilo prečitano, je sledila diskuzija, nakar je večina konference zavržla naše stališče in sprejela originalen predlog, kakor ga je stavila skupina Workers' Party. Potem je sledil odmor, da je mogla vsaka skupina izvoliti zastopnike v eksekutivo nove stranke.

Dasi je bila konferenca sklicana z namenom, da se posvetuje, kako bi mogle razne skupine delati skupaj na političnem polju in potem predložiti zaključke skupinam, ki so bile reprezentirane na konferenci, se je Workers' Party polastila vodstva in odvedla konferenco z največjo brzino v svojo strujo in insistirala, da se nova stranka takoj ustanovi in celo zahtevala, da se izvoli eksekutiva že na konferenci; tako

je konferenca spremenila v pravo konvencijo nove stranke.

Kmečka-delavska stranka je predložila vprašanje pridruženja svoji konvenciji, ki se je vršila 6. julija, medtem ko se je konferenca razpustila 5. julija, ko so večinske skupine imenile zastopnike v odbor nove stranke. Delegatske pravice na naši konvenciji 6. julija so imeli samo delegatje naše stranke. Predsednik ji je Robert M. Buck, urednik našega glasila "New Majority". Toscan Bennett je predlagal, naj se naša stranka pridruži novi stranki z rezervacijo in izvoli pet članov v njeno eksekutivno. O predlogu se je debatiralo štiri ure, kakor je bil predlog poražen z veliko večino. Če tudi je večina konference pozneje pristala, da se da naši stranki pet mandatov v eksekutivi nove stranke, je že sam površen pregled organizacijskega odbora, iz katerega bi imela iziti eksekutiva nove stranke, pokazal, da bi jo kontrolirala Workers party s pomočjo skupin, katere ima pod svojim vplivom. Ko je bil poražen Bennettov predlog, je konvencija potrdila daljši sestanka naših delegatov, ki se je vršil prejšnji dan.

Kmečka-delavska stranka je prišla iz konference nedotaknjena, izvzemši washingtonske skupine, ki se je pridružila novi stranki. J. C. Kennedy, bivši čikaški alderman, sedaj tajnik washingtonske kmečke-delavske stranke, je vodil to skupino v novo stranko, in W. Bouck, eden njegovih tovarišev, je bil izvoljen za predsednika nove dualne stranke. Razun njihove skupine, broječa tri delegate, se je ločilo od naše stranke par posameznikov, ki pa niso mogli odvesti s seboj organizacij, katere so jih poslale. Ti odpadniki so se potem zbrali skupaj in izvolili v imenu odpadle skupinice kmečke delavske stranke pet članov v eksekutivno dualne stranke. To je bil nelegalen korak, kajti kmečka-delavska stranka odklanja vsako zvezo z novo "federativno kmečko-delavsko stranko."

Zgodovina socializma v Srbiji.

Spisal Fran Erjavec.

(Nadaljevanje.)

Še pred razkolom in oblikovanjem samostojne delavske organizacije so pa poskušali z ustanovitvijo stranke še dvakrat, namreč l. 1893. in l. 1894., a vselej brezuspešno, kajti njih število je bilo vendarle še premalo in njih materialne sile prešibke, le 1. majnik so proslavili prvič že l. 1896. Podjetniki so se med tem razšli po različnih meščanskih strankah. Kakor v Belgradu, tako so nastajale v tej dobi delavske organizacije tudi po notranjosti Srbije in samo od l. 1888.—1893. se jih je osnovalo okoli 20, največ v obliki bolniških podpornih društev, izmed katerih obstojajo mnoge še danes.

Kakor že rečeno, ni imelo vse to gibanje po Ceničevi smrti nobenega izrazitega voditelja in pravega središča, ki bi mu dajalo smer in inicijativo. Vendar je pa živelo in delovalo v tej dobi več mlajših inteligentov, ki so s svojim persom in svojo besedo odlično sodelovali pri opisanem delavskem gibanju ter vzdrževali živo vez med njim in razvojem socialističnega nauka ter gibanja na severu in zapadu. Eden najzanimivejših pojavov tega izobraženstva je bil — Vasa Pelagić.

V. Pelagić je bil rojen l. 1838. v Žabaru v Bosni. Po dokončanih bogoslovnih naukih je postal kmalu arhimandrit in rektor semenišča v Banji luki, kjer je vzgajal duhovniški naraščaj v demokratičnem nacionalnem in svobodoumnom duhu. Ta delokrog mu je pa postal kmalu preozek, zato je zbiral okrog sebe tudi ostalo ljudstvo ter ga v cerkvi in izven cerkve navduševal za politično, nacionalno in socialno osvobojenje. To je seveda začelo kmalu vzbujati pozornost gospodujočih begov in ag, dokler ga ne zapro, obtožijo hujskanja raje in pošljejo v železju okovanega v Carigrad. Tam so ga obsodili na 101 leto ječe in poslali v Malo Azijo, odkoder je pa pobegnil kmalu v Rusijo. Ko je prišel tja, ni niti mislil na odmor in na uživanje slave, ki je spremljala njegovo ime že preko vse Evrope, temveč se napoti takoj na južno Ogrsko, kjer so vladale tedaj še izrazito fevdalne razmere. Tu začne takoj z živahno agitacijo med delavci in kmeti, a oblasti ga kmalu primejo in obtožijo za zločin, ki se je kaznoval s smrtjo na vešalih. Tem je ušel na ta način, da je skočil med prevozom iz vlaka ter se pretolkel preko Donave v Srbijo.

V Srbiji je sprejel slavnega mučenika tudi vladajoči režim odprtih rok ter mu ponudil celo škofovsko stolico, a Pelagić jo odločno odkloni, obratno, o priliki neke procesije, ki jo je vodil sam metropolit Srbije, se postavi Pelagić pred procesijo, jo ustavi ter začne narodu navdušeno govoriti o "popovskem poneumneva-

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Izločena številka "Proletarca" je **827**. Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteka. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravnishvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

nju ljudstva." Ljudstvo se res razide ter pusti metropolita s svećeniki vred na cedilu, a Pelagića izženejo kmalu nato iz Srbije. Na poziv črnogorskega kneza je odšel na Cetinje, kjer je prevzel službo tamošnjega naučnega ministra ter se ji posvetil iz ljubezni do ljudske izobrazbe z vso vnemo. Nekoč pa pokliče knez Nikola na dvor vse črnogorske dostojanstvenike, da se dogovori z njimi glede prestolonasledstva. Tedaj se zavzame Pelagić z vso silo za republiko, a Nikola mu odvrne: "Glej, da te čez 24 ur moje oko ne bo videlo več na Cetinju!"

Kmalu nato je izbruhnila v Bosni nevesinjska vstaja, kateri se je nemudoma pridružil tudi Pelagić. Odšel je tja, organiziral in navduševal ljudstvo proti turškim zatiralcem, a Milan je znal vse ugledne voditelje upora (med njimi tudi pokojnega kralja Petra I.) izriniti iz vstajškega gibanja in s tem ubiti tudi gibanje samo. Pelagića pa vsa razočaranja in preganjanja niso uklonila. Skel je svojo meniško haljo ter se posvetil popolnoma nekemu utopičnemu socializmu, ki ga je deloma pobral iz zapadnih socialističnih teoretikov, deloma pa izkonstruiral sam. Pisal, zalagal in razširjal je socialistične in revolucionarne knjige ter z govori budil ljudstvo. Jasno je, da so mu bile zato oblasti neprestano za petami. L. 1882, je bil zaradi svojih knjig "Borba za oslobodjenje" in "Put unakrst oko sveta" ponovno izgnan v Romunijo, kjer je izdal svoje čase zelo priljubljeno knjižico "Šta nas košta Bog i gospodar". Šele po petih letih so mu dovolili zopet povratek v Srbijo, kjer je izdal kmalu nato celo vrsto knjig (med temi tudi "Socializem"), a že l. 1890, je bil izgnan zopet v Rumunijo, odkoder mu je bilo kot "borcu za ljudske pravice" šele na narodno peticijo in zahtevo skupščine dovoljen zopet povratek. Ker mu vladajoči srbski despotizem ni mogel drugače do živega so ga leto dni po povratku iz Rumunije proglasili za nenormalnega ter čilega in zdravega vtaknili v blaznico. Iz nje so ga rešile šele narodne mase o priliki velikih demonstracij dne 1. aprila l. 1893. Čez leto dni nato je bil zaradi tiskovnega pregreška zopet obsojen na večletno ječo, l. 1897. pomiloščen, a l. 1898. zopet vržen v ječo, kjer je dne 23. januarja 1899. končno izdihnil svojo mučniško dušo.

V. Palegić ni bil nikak teoretik, niti zavesten socialist v današnjem pomenu besede, ker mu je za to nedostajalo socialistične izobrazbe, temveč zgolj neumoren propagator ter neustrahšen borec za ljudske pravice in kot tak je neizmerno koristil tudi srbskemu socialističnemu gibanju. Vse širše in globlje socialistično obzorje je imel Jaša Prodanović, sedanji voditelj srbske republikanske stranke. Tudi on se je pridružil socialističnemu gibanju še v dijaških letih, napisal lepo študijo o Sv. Markoviću in njegovem delu, pridno sodeloval pri socialistič-

nem listu 'Narodna Misao' ter se udeleževal dela v delavskih in obrtniških organizacijah. Žalja po intenzivnejšem političnem udejstvovanju ga je pa polagoma privedla v stranko radikalne demokracije, potom katere je postal tudi minister in v tej lastnosti je ustvaril ter vkljub največjemu odporu od strani reakcionarjev usklajnil tudi tako zvani "Zakon o radnjama", predstavlja prvi, čeprav še zelo primitivni začetek socialne zakonodaje. Žal je ostal prelehen del tega edinega srbskega socialno političnega zakona vedno le na papirju.

Poleg J. Prodanovića sta živahno nastopala v socialističnem gibanju te dobe (koncem preteklega stoletja) tudi kovaški mojster Miloš Obradović in mizar Andra Banković († 1911), ki je po dolgih letih dela in preganjanja po vseh evropskih državah končno doživel cilj, za katerim so stremili vsi od Markovića sem, namreč ustanovitev socialistične stranke. Končno je omeniti kot agilna člana tedanjega socialističnega gibanja še znamenitega literarnega zgodovinarja in učenjaka Jovana Škerlića in Kostjo Jovanovića, ki sta oba preživela svojo mladost sredi socialističnih vrst ter časnikarja Milorada Popovića, ki je urejeval zadnja leta svojega življenja (1901—1904) v Budimpešti tamošnje socialistično glasilo "Narodna rječ".

Tako veliki učitelj in preroditelj Svetozar Marković vendarle ni ostal brez vseh naslednikov. Cela vrsta najboljših inteligentov, brez katerih je vsako globlje idejno gibanje vedno nemogoče, je razvijala dalje njegov nauk in celja vrsta neustrašenih borcev ga je razširjala dalje, dokler se ni po četrstoletnem delu in naporu toliko razširil in ukoreninil v vrstah srbskega delavstva, da so bili končno dani začetkom tekočega stoletja tudi materijalni pogoji za ustanovitev posebne socialistične stranke, ki je nato prevzela zastopstvo interesov srbskega proletarijata in vodila njegove trde boje za gospodarsko, politično in socialno osvobodjenje d. najnovejše dobe.

(Dalje prih.)

Podlaga družabnega življenja je gospodarska. Vse prve potrebe človeka so gospodarskega značaja. Njegov organizem zahteva hrane, varstva zoper klimatske in vremenske vplive, torej perila, obleke, stanovanja, snage itd. Šele kadar je zadoščeno tem potrebam, je mogoče misliti na druge in delati za drugačne, bolj duševne cilje. Seveda je življenje nekaj višjega kakor kruh, ali kruh je neizogibno sredstvo življenja in zato je treba skrbeti pod pretno smrtno kazni.

Socialistična stranka v Ameriki ne spada med kričave stranke in se je ne čuje toliko kakor par ekstremističnih struj. Toda socialistična stranka je vendar predstavnicica ameriškega razredno zavednega delavstva in izmed vseh struj je ona prva po številu pristav, prva po številu članov, prva po številu časopisov in prva pri delu za socialno revolucijo.

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

Razburjen, vržen iz svojega tira, je bil sedaj podoben veliki lokomotivi, ki je sredi črne toči skočila s tira in skače kot neko čudo najprej po krtinah in kupih. Iskal je poti in hotel je najti za vsako ceno. Toda dekle je molčalo in očitno sploh ni hotelo govoriti.

— Ljuba! Dajte, govoriva mirno! Treba je vendar . . .

— Jaz ne maram govoriti mirno.

Zopet!

— Poslušajte, Ljuba! Vi ste me udarili, in jaz tega ne pustim tako.

Dekle se je nasmejalo.

— Da? Kaj pa napravite z menoj? Me mišite morda tožiti?

— Ne. Toda hodil bo k vam, dokler mi tega ne pojasnite.

— O, prosim, prosim! Dobiček za gospodinjico.

— Jutri pridem. Pridem . . .

In mahoma se mu je, skoro istočasno z mišljijo, da mu ne bo mogoče priti niti jutri niti pojutrišnjem, pojavil domislek, celo prepričanje, zakaj je dekle ravnalo tako. Celo razveselilo ga je.

— Ah, zdaj razumem! Zato ste me torej udarili, ker sem vas pomiloval, vas užalil s svojim pomilovanjem? Da, bilo je neumno. Res, nisem tega hotel, toda mogoče to v resnici žali. Seveda, ker ste prav tak človek kot jaz . . .

— Prav tak? — se je nasmehnila.

— No, dosti. Dajte roko, pomiriva se!

Ljuba je zopet lahko pobledela.

— Ali bi radi, da bi vam zopet dala po gobcu?

— Ampak roko, po prijateljsko! — je iskreno in bog ve zakaj celo z basom vzkliknil in . . .

Toda Ljuba je vstala, stopila v stran in izpregovorila:

— Veste kaj . . . Ali ste bedak, ali pa ste jih v resnici še premalo dobili!

Nato se je ozrla nanj in se glasno zasmejala:

— No, prav gotovo, moj pisatelj! Čisto popolnoma pisatelj! Kako naj vas ne oklofutam, golobček vi moj!

Očitno je smatrala besedo pisatelj za psovko in je vlagala vanjo svoj posebni, določeni smisel. Postal je zanjo brezpomemben in žele je ravnala z njim kakor s stvarjo, kakor z brezumnim idijotom ali pijancem. S popolnim prenehanjem in zaničevanjem je brezbrizno stopila po sobi in dejala mimogrede:

— Kaj sem te zelo udarila? Zakaj se cmeniti naprej in naprej?

Ni odgovoril.

— Moj pisatelj pravi, da zelo udarim. Toda mogoče ima on bolj plemenit obraz, po tvojem kmečkem gobcu bi pa lahko bila, kolikor bi hotela, pa ne bi čutil ničesar? Ah, veliko ljudem sem dala po gobcu, ampak nikogar mi še ni bilo tako žal kot mojega pisateljčka. Le me, pravi, le, saj tudi zaslužim. Pijan, slinast, še tepsti ga je zoperno. Taka svinja. Na tvojem gobcu sem si pa še roko pobila. Na — poljubi, kjer me boli.

Pomolila je roko k njegovim ustnicam in je znova hitro stopila po sobi. Njeno razburjenje je rastlo in včasih se je zdelo, da se duši v nečem vročem; podrgnila se je po prsni, dihalo s široko odprtimi ustmi in se nevede prijemala konjaka in ga izpila. Drugič jo je opozoril z mračnim vprašanjem:

— Vi vendar niste marali piti sami?

— Se ne morem zdržati, dragi! — je odgovorila preprosto. — Da, pa tudi zastrupljena sem, — če nekaj časa ne pijem, me hoče kar zaдушiti. Od tega bom tudi crknila.

In naenkrat je začudena široko odprla oči, kakor da ga je zapazila šele sedaj, in se zakrohotala

— A, to si ti! Si še tukaj, kaj nisi šel? Sedi, sedi! — Z divjim izrazom v očeh je potegnila raz sebe pleteno ruto in zopet so zardele njene rame in tenke, nežne roke.

— Zakaj sem se neki zavila? Še tako je vroče, pa se še . . . Njega sem varovala s tem, seveda treba je . . . Poslušajte, slecite hlače! Tu je že tako, tukaj ste lahko brez hlač. Mogoče imate umazane spodnje hlače, tedaj vam dam svoje. Saj nič ne stori, če so preklane, kaj? Poslušajte, oblecite jih! No, mili, no, golobček, no, kaj vas to stane . . .

Krohotala se je, se dušila v smehu, prosila in stegovala roke. Potem je hitro zdrsnila na tla, pokleknila, lovila njegove roke in prosila:

— No, golobček, no mili, roke vam poljubim! . . .

Odmaknil se je in dejal z mračno žalostjo:

— Zakaj me mučite, Ljuba? Kaj sem vam storil? Tako dober sem vam . . . Zakaj me mučite, zakaj? Kaj sem vas užalil? No, če sem vas užalil, oprostite! Jaz sem vendar popolnoma novinec v vseh teh stvareh . . .

Ljuba je prezirljivo skomignila z rameni, gibčno vstala in sedla. Dihala je težko.

— Torej jih ne oblečete? Škoda, rada bi vas videla.

Začel je nekaj govoriti se zmedel in nadaljeval negotovo zategovaje besede:

— Poslušajte, Ljuba . . . Seveda, jaz . . . vse to so malenkosti. In če že vi tako hočete, tedaj . . . lahko ugasnete luč. Ugasnite luč, Ljuba!

— Kaj? — se je začudilo dekle in je široko odprlo oči.

(Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Aktivnosti našega delavstva v W. Virginiji.

MERIDEN, W. VA. — V zapadni Virginiji se Slovinci ne moremo ponašati z isto mero napredka kakor naši rojaki v Pennsylvaniji, Ohiju, Illinoisu in v nekaterih naselbinah drugih držav. Toda ako ne moremo pokazati več, so krive tukajšnje razmere. Naše delavstvo v Zapadni Virginiji ni nazadnjaško, kakor je n. pr. v klerikalnih naselbinah. Ampak železna peta tlači tukajšnje delavstvo nemara bolj kakor v marsikaterem drugem kraju in nestalnost je tu večja kakor kje drugod.

Pa vendar se gibljemo. Tudi nas so zadeli težki boji tekom zadnje stavke premogarjev. Kot znano, so baroni, ki lastujejo rove, v tej državi resnični baroni, po oblasti namreč.

Dne 5. julija se je nahajal tukaj sodrug Chas. Pogorelec, ki je prišel iz Purslove, kjer je govoril na shodu. Organizirali smo sestanek, s. Pogorelec je nam polagal, kako važna je politična organizacija za delavstvo in po kratki razpravi smo ustanovili klub in ga pridružili JSZ. Pristopilo je lepo število članov in njihovo število bodo pomnožili somišljeniki, ki bodo gotovo hoteli postati organizirani sodrugi.

Tudi v teh krajih se dobe taki, ki ne verujejo v stvar socializma. "Kaj pa je socializem že napravil?" vprašujejo. "Saj ne bo potem nič boljše," modrujejo nekateri. Kapitalisti vedo, kaj je že napravil in vedo, kakšna bo ekonomska uredba, kadar dobi socializem vladajočo moč. Zato se ga branijo, napadajo, trošijo ogromne vsote za protisocialistično propagando.

Delavci se moramo poučiti o socializmu, da ga bomo poznali tako kot ga poznajo tisti kapitalisti, ki vodijo boj proti njemu. Ko se naučimo, kaj je socializem, bomo nekaj vredni za socialistični armado. Tovariši delavci, v socialistično organizacijo, na delo za širjenje socialističnega tiska, v boj zoper razred, ki nas izkorišča. — *Eden izmed pristašev socializma.*

Pripravljajmo se!

GIRARD, OHIO. — Predsedniške volitve v Zedinjenih državah so takorekoč pred nami. Hardingova počitniška turneja po zapadu in severozapadu in njegovi govori v prilog sedanjemu režimu, potrjuje to. Republikanci kakor demokratje se že pripravljajo na ta važen političen boj, ki ima zopet odločati, dali naj vodijo gospodarsko politiko dežele mali ali veliki kapitalisti. Za delavce je seveda vse eno, dali pridejo na krmilo mali kapitalisti, ali pa če ostanejo velekaptalisti; kajti tudi če zavladajo politično za eno dobo zopet mali kapitalisti, bodo pravi vladarji vendar velekaptalisti. Tako je bilo v Ameriki vedno, odkar se je razvil velekaptal, pa naj je bila na krmilu stranka, katere političen simbol je magarec, ali pa tista, ki se označuje s slonom.

Kaj pa delavci, ali pridejo kedaj na vrsto? Ali se pospno kedaj do tega, da postanejo politična sila v deželi? To je vprašanje, s katerim bi se moralo začeti baviti delavstvo vseh narodnosti v Ameriki.

Če bi človek sodil po številkah, bi moral reči, da sliši vladanje v Ameriki delavstvu, ki ga je vendar 90 krat več kakor pa kapitalistov. Ali številke kako izgleda ne odločajo; odločujoča sila na prvem mestu je danes denar, na drugem pa ljudska nezavednost od nosno zmota, da postane lahko vsak kapitalist. Lahko bi obrnili ta stavek narobe, toda s tem ne bi dosegli nič drugo kakor dejstvo, da si gresta denar in nezavednost na roke in tako drug drugega izpopolnjujeta. Kar ni vstanju doseči nevednost in zmota, pripomog ne denar itd., in tako se vrti stvar v vrtincu kapitalističnega sistema.

Nehote se človek včasih vpraša, kako dolgo to šlo tako naprej?

Odgovor na to vprašanje prihaja kar mimogrede — in ta je, tako dolgo, dokler se delavstvo ne bo organiziralo gospodarsko in politično ter porazilo vse kapitalistične politične stranke, prevzelo vladne roke in odpravilo sedanji kapitalistični sistem.

Zavedajoč se tega, smo tukajšnji delavci pred kratkem reorganizirali neaktivni socialistični klub št. 222 in upamo, da bo odslej v naprej aktiven. Seje kluba bodo vsak drugi petek v mesecu ob 8. zvečer v Slovenskem domu v Girardu, O., kamor vabimo na poset vse delavce iz Girarda in okolice z namenom, da se pridružijo klubu in delajo z nami za cilje, ki jih ima socialistična stranka.

Odbor kluba za tekoče leto je sledeči: John Košin, 1006 State St., Girard, O., organizator; Jack Kotar, 72 Roman Ave., Warren, O., tajnik; John Dolničič, 45 Smithsonian St., Girard, Ohio, zapisnikar; Frank Gorenc, 1020 State St., Girard, O., blagajnik.

Sodrugi in somišljeniki v Girardu in okolici, naše vrste!

V imenu socialističnega kluba št. 222, J. S. Z.
JACK KOTAR, tajnik.

E. V. Debs bo govoril 2. septembra v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — Socialistična stranka okraj Cook priredi vsako leto dva piknika, enega v mesecu juniju in drugega v septembru. O zadnjem pikniku je bilo v Proletarcu že poročano. Izpadel je nadvse zadovoljivo. Udeležencev je bilo na tisoče.

Kakor so nastopili na našem prvem letošnjem pikniku razni govorniki, tako bodo tudi na drugem. Odbor okrajne organizacije je dobil za naš drugi piknik, ki se bo vršil v nedeljo dne 2. septembra v Riveries parku, sodruga E. V. Debsa, ki bo glavni govornik. Kakor zadnjič, bodo tudi 2. septembra na programu koncertne točke in igre.

Sodrugi, agitirajte za ta shod, da bo udeležba še večja.

Meseca novembra bomo imeli v Chicagi volitve sodnike; do 20 jih bo treba izvoliti. Naš piknik v septembru bo pričetek naše kampanje v velikem obsegu za te volitve.

Nekateri klubi v Chicagi vodijo živahno agitacijo za pridobivanje članstva. Tudi naš klub je izvolil posebno agitacijski odbor, ampak v agitaciji moramo delati vsi. Čim več agitacije, toliko hitreje se bo večalo članstvo našega kluba. — *Tajnik.*

Sodrugom v Clintonu na znanje.

CLINTON, IND. — Članstvu kluba št. 41, JSZ., v Clintonu, Ind., naznanjam, da se bo vršila prihodnja seja v nedeljo 29. julija ob 10. dopoldne v navadnih prostorih.

Sodrug, udeležite se te seje polnoštevilno. Ker je teka kampanja za pridobivanje članov socialistični stranki, delujmo tudi mi za pomnožitev njenega članstva. To lahko storimo, ako vsak naš član, če le more, pride s seboj svoje znance in prijatelje, da pristopijo v naš klub na prihodnji seji.

Naši nasprotniki so organizirani, kar vsi vemo. Vemo pa, ali pa se ne zavedamo v zadostni meri, da se moramo tudi mi čim popolnejše organizirati, da bočemo vojevati uspešen boj za naše pravice in splošne delavske interese. Brez organizacije se ne more v današnji dobi ničesar doseči. Kdor je boljše organiziran, tisti vlada.

Delavci, združite se pod zastavo socialistične stranke!

Sodrug in somišljeniki v Clintonu, na svidenje dne 29. julija v prostorih sod. J. Musarja. — A. M.

Sodrugom kluba št. 1, JSZ.

CHICAGO, ILL. — Redna seja kluba št. 1, JSZ., se bo v petek 20. julija v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bodo volitve v odbore JSZ. in druge važne točke. — *Tajnik.*

Springfieldskim sodrugom.

Ker se vrši štirimesečna seja S. N. Doma na četrto nedeljo, bo seja socialističnega kluba teden pozneje to je dne 29. julija ob 2. popoldne v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bo nominacija gl. tajnika I. S. Z. kakor tudi volitev klubovega odbora za drugo polovico leta. Sodrug! upoštevajte to, in pridite vsi na sejo.

TAJNIK.

LISTU V PODPORO.

STAR CITY, W. VA.: Rosie Selak, nabrala na veselicah dr. št. 388, SNPJ. v Pursglove	\$ 11.00
HOMER CITY, PA.: F. M. Stopar, 50c; Andy Simcic, 50cs; W. J. Lazar, 50c, skupaj	1.50
LITTLE FALLS, N. Y.: M. Penich	1.04
CLEVELAND, O.: Louis Samsa	1.00
CHICAGO, ILL.: Mary Aucin \$1.00; C. P. 14c.	1.14
FOREST CITY, PA.: H. Stanich	.35
Skupaj	\$ 16.03
Prejšnji izkaz	236.37

Skupaj \$252.40

Milano tajništvo J. S. Z. za klub št. 181., Lloydell, Pa. v pokritje stroškov zapisnika udnjega zbora JSZ. 10.00

Četa svota listu v podporo toraj znaša \$242.40 (Opomba: Svota \$10.00 poslana od kluba št. 181. Lloydell, Pa., je bila pomotoma vknjižena listu v podporo, poslana je bila za pokritje stroškov zapisnika udnjega zbora JS.Z.)

LAWRENCE, PA.

Seja socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše tako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — *J. Terčelj, tajnik.*

Tekma za razširjenje "Proletarca".

Izkaz naročnin poslanih do 14. julija v tekmi za razširjenje "Proletarca".

	Število naročnikov,	Celoletne naročnine.
Soc. klub št. 1, Chicago, Ill.	122	100½
Soc. klub št. 27, Cleveland, O.	86	68
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	87	67
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	21	20
Jernej Kokelj, Pa.	30	18½
Louis Bartol, Reynoldsville, W. Va.	21	14
Soc. klub št. 47, Springfield, Ill.	18	13
Lukas Butya, Moon Run, Pa.	12	12
Louis Gorsich, Renton, Pa.	12	11
Anton Zornik, Herminie, Pa.	14	11
W. J. Lazar, Homer City, Pa.	12	11
Andy Bertl, Harwick, Pa.	16	10½
Max Martz, Buhl, Minn.	12	9½
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	10	9½
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	13	9
Joseph Korsic, Carlville, Ill.	9	9
Rosie Selak, Star City, W. Va.	11	8
John Ban, Pittsburgh, Pa.	7	7
Val. Laharnar, Delmont, Pa.	12	6½
Frank Ludvik, Pittsburgh, Pa.	8	6½
Frank Ravnikar, Lorain, O.	8	6
Anton Pečnik, Barberton, O.	6	6
Anton Mravlje, Clinton, Ind.	8	4
Peter Bukovac, Johnstown, Pa.	4	3½
Frank Klun, Chisholm, Minn.	4	3½
Joseph Sterle, Chisholm, Minn.	6	3½
Jack Kotar, Warren, O.	5	3
Joseph Kocjan, Brooklyn, N. Y.	4	2½
Paul Les, Spangler, Pa.	2	2
Rudolph Potočnik, Detroit, Mich.	2	2
Martin Kaucich, Avella, Pa.	3	1½
Paul Šubic, Stockett, Mont.	2	1½
Louis Sterle, Dunlo, Pa.	1	1
Frank Modic, Glencoe, O.	1	1

Skupaj 589 462½

(Klub št. 1.—Chas Pogorelec 48—39½; Frances A. Tauchar, 29—22; Frank Benchina, 20—17½; Mary Oven, 10—8½; F. Z. 7—6; Frank Florjancich 4—4; John Vogrich, 1—½.)

(Klub št. 27. — John Krebelj, 41—32½; L. Gorjup, 26—23½; Aug. Komar, 13—9½; Jos. Volk, 3—2; J. Bradach, 2—1; Vin. Jurman, 1—1.)

(Klub št. 47. — Jos. Ovca, 11—8½; Joseph Shum, 7—4½. Opomba: Druga številka v seznamu znači celoletne naročnine.)

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na "Proletarca" so poslali (izven konteksta):

Frances A. Tauchar, na agitaciji v Utah in Colo.	49
Louis Urbancich, Detroit, Mich.	4
Angeline Tich, Chicago, Ill.	2
Frank Garm, Blaine, O.	2
Anton Ocepek, Penna.	2
Harry Stanich, Forest City, Pa.	1
Tony Zalar, Lloydell, Pa.	1

Listnica uredništva.

Irvin, Pa. — Bo priobčeno v prihodnji izdaji.

Reorganizirani in novi socialistični klubi.

Nov socialističen klub se je organiziral s pomočjo sohr. Chas. Pogorelca v Meridenu, W. Va., z 18-timi člani in članicami. Tajnik kluba je John Korošec v Meridenu. Številka kluba je 237.

Dalje se je organiziral s pomočjo kluba št. 41 v Clintonu, Indiana, nov klub v Universalu, Indiana, z 20 člani. Tajnik kluba je Frank Kranjc, Box 106, Universal, Ind., številka kluba je 238.

Iz Blanforda, Indiane, je prijavljen novo se ustanovljajoč klub z 12 člani. Tudi ta klub je bil organiziran s pomočjo kluba št. 41 iz Clintona. Številka kluba še ni določena.

Reorganiziral se je s pomočjo sohr. Jack Kotarja klub št. 222 v Girardu, Ohio s 6 člani. Tajnik kluba je Jack Kotar, 72 Roman Ave., Warren, Ohio.

V Scofieldu, Utah, se je s pomočjo sodružice Frances A. Taucharjeve organiziral nov klub. Tajnik za sedaj je sodrug Peter Zmerzlikar, box 192, Scofield, Utah. Številka kluba še ni določena.

Iz raznih drugih krajev prihajajo pisma, v katerih poročajo naši sodrugi ali simpatičarji, da se snujejo socialistični klubi.

Če v vaši naselbini še ni socialističnega kluba, tedaj glejte, da se ustanovi. Drugo leto bodo predsedniške volitve, in socialisti bomo potrebovali vsepovsod postojanke, s pomočjo katerih bo stranka vodila s sodrugom Debsom na čelu predsedniško kampanjo.

V vrsto slovenski in drugi jugoslovanski proletarci, pod prapor bojne organizacije Jugoslovanske socialistične zveze, ki je del socialističnega gibanja v Ameriki!

Vsa navodila, kako se ustanovi socialističen klub daje tajništvo J. S. Z. brezplačno. Naslovite: *Frank Petrich, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.*

Dober tek, ako vam prija taka hrana.

Sava Bojanović je v svojem dopisu, objavljen par tednov nazaj v Proletarcu, skušal prepričati "radnikovce", da so v zmoti in da lažejo. Prepričevati zakrnjenca je težka reč. Boljše jih je ignorirati ali pa se z njimi pošaliti, ako jih je že treba omeniti. Vredni so pomilovanja, ampak to jim ne pomaga.

"Proletarec" jim na njihove napade ni odgovarjal. Zotihevski "komunisti" so element, ki ne zasluži drugega kakor da se ga prikaže v javnosti kakšen je, ne s tem, da se ga napada, ampak da se pokaže, kako on napada. "Proletarec" je in bo poročal samo dejstva. "Proletarec" se ni in se ne bo igral s čitatelji kakor se igra "Radnik", ki je urejevan po isti metodi kakor Brozovičev "Hrvatski list" ali glasilo slovenskih frančiškanov. Vsi ti trije listi se igrajo z ignoranco čitateljev.

Kje so bili sedanji krmarji Radnika pred par leti? Vojne obveznice so prodajali, za Rdeči križ so agitirali, ali pa se navduševali za Franjo-Josipovo cesarstvo.

V tem listu je bilo priobčenih nekaj citatov iz Radnika, ki so prikazovali oštarijsko sposobnost njegovih urednikov za zmerjanje. To je pomagalo toliko, da so dobili nekaj protestov in svaril, naj se ne zatekajo k takemu načinu napadanja. V opravičevanje svojega

početja so uredniki sedaj pronajdli, da jih je prvi Proletarec "pred par meseci napadati". Vsakovrsta odkritelje smo že imeli na svetu, torej zakaj bi ta Fisher in Delija ne znala česa odkriti. Roosevelt je s "jagi" v Južni Ameriki odkril reke, tleče, kače in živali, dobili so se ljudje, ki so odkrili severni tečaj ne bi bi ga kedaj videli. In tako imamo neslavne odkritelje tudi Jugoslovani v Ameriki. Takole odkriva "Radnik" "Pred jedno par mjeseci je "Proletarec" počeo da se napada, i to na način kao samo ljudi bez mozga i ki me mogu. Kao odgovor na te napade, mi smo ih izločili put izlemanog psa. Da im začepimo gubac, mi smo im stavili sledeća pitanja":

Potem slede "pitanja" o zadnji svetovni vojni, katero so slovenski socialisti povzročili, jo podpisati dosegli zmago in sestavili versaillesko pogodbo. To je način, s katerim radnikovci "zapečatijo gobce".

Ko so slovenski socialisti orali med hrvatskim delavstvom ledino, ko so se hrvatski delavci lotili dela za razširjenje svojega glasila "Radničke Straže", so bili sedanji "komunisti" še večinoma "čisti Hrvati" in Zotihev dnevnik jim je bil glasilo. Med vojno so jokali za Avstrijo, iz strahu in hinavščine pa so prodajali ameriške vojne obveznice, agitirali za Rdeči križ in si kinčali prsa s patriotskimi znaki. Kje je bilo med vojno več patriotizma, kakor med njimi? Po vojni, ko je postala situacija varnejša, so se podali h komunistom. Ti so jih sprejeli, kakor pravi tista povest: ježu in lisici. In dogodilo se je tako, kakor v tisti povesti. Jež je izrinil lisico in revolucija je rešena. Seta ni treba drugega kakor "lopati po čeljustih".

Dober tek, kameleoni, ako vam taka hrana prija!

Osebna izjava.

Na zboru J. S. Z. sem že namignil, naj se delegati in člani J. S. Z. ne čudijo, če to pot ne bom sprejel kandidature za tajniško mesto J. S. Z.

Ker me nekateri klubi zopet kandidirajo, moram na tem mestu apelirati na vse klube, naj me to pot oproste kandidature za tajništvo in naj namesto mene kandidirajo kakega drugega sodruga.

S tem se bodo sodrugi nele izognili slučajnemu zavlačevanju tozadevnih volitev, ampak jih celo pospešili.

Zahvaljujoč se prav iskreno vsem klubom, ki so me že imenovali, ali ki me mislijo imenovati, in upajoč nanje, naj že izvršeno ali nameravano imenovanje sedanjega tajnika preprišejo odnosno odrede o kakega drugega sodruga, ostajam sodružno,

Frank Petrich, tajnik J. S. Z.

Veselica socialističnega kluba na Syganu, Pa.

Rojakom in somišljenikom na Syganu in bližnjih naselbinah naznanjamo, da priredi Socialistični klub št. 13, JSZ, plesno veselico 28. julija zvečer v dvorani dr. "Bratstvo" št. 6, SNPJ. Začetek točno ob 7. Igrati bo izvrstna godba iz Beadlinga, Pa.

Vstopnina za možke 75c; ženske brez spremstva 25c.

Za vsakovrsto postrežbo bo dobro preskrbljeno. Priporočamo se za obilno udeležbo. — VESELICNI ODBOR.

**CANDIDATI ZA EKSEKUTIVO, NADZORNI
ODBOR J. S. Z. ZA "PROSVETNI ODSEK
J. S. Z." IN ZA NADZORNI ODBOR
SLOVENSKE SEKCIJE J. S. Z.**

Kakor je bilo naznanjeno v Proletarcu, se je vrnila dne 29. junija t. l. konferenca čikaških odborov JSZ, na kateri so se po pravilih Jugoslovanske socialistične zveze postavili kandidati, ki gredo na glasovnico za izvolitev posebnih odborov J. S. Z.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu za eksekutivo J. S. Z. sledeči člani in članice:

Aleš Frank,
Benchina Frank R.,
Cainkar Vincenc,
Kovach Mary,
Lotrich Donald C.,
Novak Blaž,
Olip John,
Tauchar Frank S.,
Udovich Mary,
Zajec Frank.

Izmed tu navedenih bo pet izvoljenih v eksekutivo J. S. Z. Tisti, ki dobe po vrsti največ glasov bodo ob enem prvi tajnik slovenske sekcije, drugi blagajnik slovenske sekcije, in tretji zapisnikar slovenske sekcije; ostala dva bosta odbornika.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu za nadzorni odbor J. S. Z. sledeči člani in članice:

Aucin Mary,
Godina Philip,
Margole Frank,
Tich Angela,
Udovich Frank,
Zajec Louis.

Izmed tu navedenih bosta dva izvoljena v nadzorni odbor Jugoslovanske socialistične zveze, in sicer tista dva, ki dobita izmed vseh največ glasov. Tretjega nadzornika v J. S. Z. imenuje srpski klub št. 20 J. S. Z. v Chicagi.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu v Prosvetni odsek J. S. Z. sledeči člani:

Kobal Andrew,
Molek Ivan,
Olip John,
Oven Joško.

Izmed tu navedenih bodo izvoljeni trije v Prosvetni odsek J. S. Z., ki se konstituirajo med seboj in delajo v sporazumu eksekutive J. S. Z.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu za nadzorni odbor slovenske sekcije sledeči člani in članice:

Kobal Andrew,
Logar Albina,
Oven Joško,
Podlipec Frank.

Izmed tu navedenih bodo izvoljeni trije v nadzorni odbor slovenske sekcije J. S. Z., ki se konstituirajo med seboj in delajo v sporazumu odbora slov. sekcije, odnosno eksekutive J. S. Z.

Individualne glasovnice za izvolitev tozračnih odborov, dobe klubi v kratkem.

Tajništvo J. S. Z.

Brez naslova.

"The Los Angeles Examiner", Hearstov dnevnik, se jezi nad "Avstrijce", dasi jih v Kaliforniji ni. Ti "Avstrijci" so dalmatinski Hrvati. "A handful of Austrian fishermen against the People of California", vzklika Examiner. Ti Dalmatinci bodo bajé iztrebili gotove vrste rib, ker se ne ozirajo na zakone, ki določajo, katere ribe se sme in katere se ne sme loviti. Pred kratkim sem dobil neki dulutski list, v katerem se opisuje neki poboj med "Avstrijci". Imena teh "avstrijcev" se končujeje na ič, v angleščini na ich. Pred nekaj meseci sem bil v Calumetu. Ko sem vprašal za delo v rudniku, so me vprašali, če sem Avstrijec. Povedal sem, da sem Slovenec. Slovencev tem ne poznajo, Avstrijce pa. Slovencev je v Calumetu mnogo, Avstrijca nobenega. Tudi v Jolietu moraš še zmerom vprašati za Avstrijce, če hočeš najti Slovence. V Kaliforniji imajo društva, ki nosijo uradno ime "Avstrijsko" podporno društvo, dasi ni pri njih niti enega Avstrijca, ampak sami Hrvatje. V nekaterih naselbinah imajo Hrvatje še sedaj na stenah sliko Franjo Josipa in Karla. Slovenci, kateri so jih imeli, so jih že davno pometali proč. Zadnji jo je spravil v klet P. Schneller, ko je videl, da ne bo nikoli avstrijski podkonzul.

Nekje so imeli društvo "Habsburški sinovi"; dotično društvo bi se moralo sedaj imenovati "Habsburške sirote".

"Avstrijci" v državi Utah, v Coloradi, Kaliforniji in v drugih deželah po zapadu niso nikoli imeli kakega posebnega ugleda. Po vzhodnih državah, kjer je proporcija veliko več inozemcev kakor po zapadu, je bila in je še situacija drugačna. Ampak na zapadu je bil "Avstrijec" obsovažen kakor Grk ali Italijan.

Ta obsovaženost je dedščina, ki so jo zapustili "Avstrijci" Avstriji. "Avstrijci" pa so postali Amerikanci, Škandinavci, Nemci, Francozi in tudi na par Belgijcev sem že naletel s katerimi sem se lahko po slovensko pogovarjal.

V. "D. S." je bilo priobčeno pismo nekega rojaka, ki je šel z znano ekspedicijo Amerikancev v Rusijo, kjer delajo v premogovnikih. Ta rojak piše med drugim: "Mladina hodi pridno v šolo; kako lepo jih učijo, ti ne morem popisati. Vsi otroci so izobraženi in nič več podivjani. Naletim večkrat na male dečke, ki so komaj dobro ped dolgi, pa mi stavijo vprašanja, ki jih ne morem odgovoriti; vsak me spravi v sramoto. Vsak tak mal mož ve več o svetovnih dogodkih kot ameriški profesor . . . Jaz moram kar strmeti nad učenostjo teh otrok; ameriški otroci, ki ne vedo razun podrobnosti o baseballu in rokoborbah ničesar, so proti njim kakor divjaki . . ."

Pretiravanje tudi v propagandi ni dobro. Otroci ne morejo biti učenjaki. Lahko ti stavijo vprašanja, na katere ne boš mogel odgovoriti, ker se tistih reči nisi nikoli učil. Otroci naših rojakov v tej deželi tudi stavijo starišem vprašanja, na katera ne morejo odgovoriti, pa mislijo, kako so "učeni". Ameriška propaganda tudi trdi, da je ni dežele na svetu, ki bi imela boljši šolski sistem kakor ga imajo Zed. države.

Vendar pa ima vsak odrasčen človek lahko toliko razuma, da ve, da ne morejo biti "ped dolgi dečki učenjaki." Naj "D. S." na podlagi tistega pisma pove svojim čitateljem, da so njihovi otroci divjaki zato ker se uče v ameriških šolah. Če ima urednik "D. S."

kaj otrok, si misli kakor vsak drugi oče, da so bolj razumni od vseh drugih. Rusiji se lahko koristi, ne da bi se uvajalo smešnosti v propagando, s katero se je hoče slaviti.

• • •

"D. S." našteva v zadnji izdaji nekaj oseb, ki so se udeležile v imenu progresivnih premogarjev konvencije v Scrantonu. Toda dotičniki niso premogarji, niti se niso udeležili konvencije v imenu progresivnih premogarjev. Prišli so le kot opazovalci ali pa kot poročevalci za svoje liste.

"The Worker", glasilo W. P., se jezi, da niso imeli napredni delegatje nobenega voditelja na scrantonski konvenciji. Rinaldo Capellini ni izpolnil njihovih nad. Lewis, nazadnjak kakor je, je bil absolutni gospodar zbora, če je verjeti enim ko drugim. Ako je imel na svoji strani 300 delegatov, mu ni bilo treba najemati pretepačev. Ako je bila večina proti Lewisu, kakor pravi "D. S.", čemu mu ni zabranila izgnati tistih par organizatorjev "Izobraževalne lige strokovnih unij," ki so sedeli na galeriji? Preveč konfuzije je v vaših poročilih in komentih. Nazadnjaštvo bo treba iztrebiti, da, toda v boju proti nazadnjaštvu se ne smemo posluževati iste taktike kakor nazadnjaki. Nazadnjaki ščuvajo, mi moramo učiti in organizirati. Ako ne bomo delali boljše in pametnejše kakor nazadnjaki, bomo zmeraj tepeni, ker ne bi bili s tako taktiko, kakor se jo poslužujejo nekateri, ne napredni in ne nazadnjaki. — K.

Prve poštne znamke.

Večini ljudem, ki si pošiljajo pisma drug drugemu, ne pride niti na um, da so tudi poštne znamke iznajdba, kakor vsaka druga reč. Tudi pošta je danes vse drugačna, kakor pa v davni prošlosti. Sploh je moderna pošta pojav novejšje dobe. Karkoli imamo pred seboj, vse je delo človeškega uma, vse je izpopolnjeno in se izpopolnjuje, vse dokazuje, da je nauk razvoja neizpodbit. Kakor se razvija vsaka posamezna ustanova v družbi, tako se razvija tudi človeška družba kot celota. Razvija se sicer zelo počasi, ampak naprej se vendar pomika.

Raznašanje poročil je že zelo stara reč. V starodavnih časih so posebni kurirji prenašali sporočila in ukaze svojih poveljenikov njihovim zaveznikom. Najprimitivnejša pošta ima svoj začetek v vojnah. Raznašanje vesti pa so dolgo poznej med civilnim prebivalstvom vršili berači, kramarji, vagabundi in podobni karakterji. Listov ni bilo, in kar je bilo takrat spisane, so znali čitati le zelo učeni ljudje. Tiskarna je bila takrat popolnoma nepoznana beseda.

Prve pismonoše je imel na dvoru angleški kralj Henry III. v 13. stoletju. Pisma so se dostavljala iz kraljeve pisarne le dvorjanom, visokim uradnikom in plemičem. Pravijo, da je bil to začetek modernega poštne sistema.

Nemci trdijo, da je prvo regularno pošto organiziral grof Roger Thurn. Stari zapiski pripovedujejo, da je grof s svojo pošto pridobil precej premoženja, ker je njegov poštni sistem postal prav dobičkonosno podjetje. Ampak ne kralj Henry III., niti grof Roger Thurn nista poznala še poštne znamke.

Leta 1650 je v Franciji Jean de Villayer ustanovil, takozvano "la petite post". Na raznih krajih Pariza je pritril pisemske nabiralnike in kdor je hotel oddati pismo v njegov nabiralnik, je moral kupiti njegov ovoj, katerega je prilepil na pismo, ker bi drugače ne

bilo odposlano. Ta ovoj je plačal poštne stroške in do našal ustanovitelju tudi dobiček. Ampak Villayerjev poštni sistem je obsegal le nekatere dele Pariza.

Poštni sistemi se do leta 1690 niso nič spremenili, ker jih sploh bilo ni, v našem pomenu besede. Omenjena leta pa je neki Robert Murray v Londonu, po klicu tapetnik, organiziral prvo regularno pošto. Njegov delo je nadaljeval William Docwra in kolikor so raziskovalci mogli dognati, je bila na tedanjih smih edina reč, podobna današnjim, poštni pečat. Prve poštne znamke pa je uvedla angleška vlada, katere je designiral Sir Rowland Hill, ki je napravil tudi načrt za njihovo porabo in prodajo.

Od takrat do danes se je v poštnem obratu mnogo kaj spremenilo. Pisal je malokdo in pošta ni imela velikih del. Danes se v tej republiki odpošlje vsak uro in to v vseh dnevih leta, en milijon štiri sto tisoč pisem. Izračunajte, koliko pisem se odpošlje vsak dan in koliko vseh skupaj na leto. Dobili boste ogromno številko, da je navaden človek ne more niti zamisliti.

Za časa Franklina je bila ameriška pošta le privatna ustanova. Pismo je moralo biti oddano odpreta in poštni uradniki so prešteli liste v pismu. Na podlagi teh so računali poštino, ki je bila 10 centov za en list in 20 centov za dva lista na prvih 50 milj razdalje. Za drugih 50 milj je bilo treba plačati 10 ali 20 centov več, kar je bilo odvisno od prometnih poti. Denes odpošljete lahko pismo v najskritejši in oddaljenejši kotiček Unije za 2 centa poštine.

Ne leto se porabi v Zed. državah štirinajst milijonov poštne znamke, 57 milijonov znamk za brez-dostavna pisma, tisoč milijonov poštne dopisnice in razun teh še razne druge znamke. Razun pisem pošlje pošta še na milijone izvodov raznih listov in revij vsaki teden, ki plačujejo poštino od teže in po razred (drugi poštni razred). Tudi parcelna pošta ima vsako leto večji promet. Kaj bi bil svet brez pošte? In vendar so bili časi, ne še tako dolgo nazaj, ko je bilo.

Priseljevanje iz ameriških dežel.

Mnogo naših ljudi je napačno poučenih o nekaterih predpisih ameriškega zakona z dne 19. maja 1922. oziroma od 11. maja 1922. Tako na primer mislijo mnogi, da lahko dobe svoje sorodnike ali znance brez obzira na kvoto v Zedinjene Države, če pridejo tični čez Kanado, Mehiko ali kakšno južno ameriško državo.

To mišljenje je napačno.

Omenjeni zakon res določa neko izjemo za tiste dežele, ampak pravi, da se v kvoto ne vštevajo ... ali aliens who have resided continuously for at least five years immediately preceding the time of their application for admission to the United States in the Dominion of Canada, Newfoundland, the Republic of Cuba, the Republic of Mexico, countries of Central and South America, or adjacent islands.

Le tisti torej, ki je živel najmanj pet let v kateri omenjenih dežel, in sicer neposredno pred pridom v Zedinjeno Državo, in vseh pet let neprekidno, ne gre na račun kvote svoje rodne dežele. Nihče tedaj ni pošteno obojetni komu koli, da bo lahko nerazumno prišel v Zedinjene Države, če se mu le pozna priti v katero omenjenih dežel.

VAŠA POLETNA TONIKA.

Koga se ne oprime tisto "trudno razpoloženje" v teh poletnih dnevih, ko vročina sili človeka, da ne dela delom? In ali ne trpimo vsled zgube teka, ko je pred nami položena nam priljubljena jed? "Zdi se mi, da potrebujem tonike," kar mnogi rečejo, ampak vprašanje je, katera tonika je najboljša. Narava ve kako se postitimo in zato nam ponuja vse kar potrebujemo v vsiki zelenjave. Vse primese v Trinerjevem zdravilno grenkem vinu imajo svoj izvor iz zelišč in radi tega Trinerjevo zdravilno grenko vino najboljše letna tonika. Isto drži črevesje odprto in čisto brez bolečin neprilik, pomaga prebavi in oživljuje ves sistem. Če vzamete Trinerjevo zdravilno grenko vino, se boste rešili vseh želodčnih neprilik, glavobolov, slabega telesa, splošne pobotosti in krasno poletno sezono boste živeli v udobnosti in veselju. "Zdravilno grenko vino pomeni dobro zdravje," kakor pravi Mr. Adam B. Gotamski, 224 E. 57th St., New York, ampak edino Trinerjevo zdravilno grenko vino je pravo zdravilo, originalno in pristno Trinerjevo zdravilno grenko vino, kateremu še ni bilo nikoli para in ki uživa najvišji ugled že nad 33 let. V vseh lekarnah in trgovinah z zdravili.

DELAŠTVU V WAUKEGANU, North Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. S. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne. v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zavezen. Pri terpa v vpoaštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekeramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš
cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

opisal H. BARBUSSE

Najmamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne. Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.75. Naroča se pri "Proletarcu".

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitrejšje in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISIL, UCNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.			
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	20		
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)	5.00		
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO. (Alojzija Štebi)	10		
DRŽAVA PRIHODNOSTI	20		
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA. (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25		
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	30		
KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM	20		
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	20		
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA. (Dr. Josip Meneš)	25		
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV. (Matija Pirc)	40		
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	10		
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE. (Dr. I. Prijatelj), broširana	40		
POGLED V NOVI SVET	10		
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	90		
POT K SOCIALIZMU. (Dr. Oto Bauer)	20		
PROLETARIJAT	15		
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida), vezana	1.15		
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	35		
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	45		
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna maticea SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00		
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA. (Dr. K. Ozvald), broširana	50		
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	65		
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	10		
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO. (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	40		
SRBSKA POŠETNICA. (J. T.)	50		
SPRETNJA KUCHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25		
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Ethin Kristan)	50		
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	10		
VARČNA KUCHARICA. (Marija Remeč), vezana	1.00		
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	25		
ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	10		
ZAKON BIOGENEZE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50		
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	50		
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj)	30		
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50		
ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po	10		
ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)	25		
ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	85		
II. del	75		
RAZNO.			
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920	50		
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno	75		
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1923, trdo vezan	75		
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c (Imamo jih dvojne vrste.)			
DEMOKRACIJA. (Cankarjeva številka)	10		
KRES, revija, 1. 1922, št. 9-10	25		
KRES, revija, 1. 1923, št. 11-12	25		
KRES, kulturni mesečnik, 1. 1923, št. 2-3	25		
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV	40		
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)	10		
PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00		
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	5.00		
PROLETAREC, letnik 1922 v platno vezan	5.00		
RDEČI PILOT, mesečnik prevatne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka	05		
TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	25		
ANGLEŠKE KNJIGE.			
ANARCHISM AND SOCIALISM. (Geo. Plechanoff), vezana	60		
ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00		
ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50		
BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20		
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno	1.20		
END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana	60		
EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	50		
EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	50		
HOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	1.00		
GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokoštstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	1.20		
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperalizem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.25		
JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnice	1.25		
KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	50		
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajha (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.25		
LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	50		
LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	50		
OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	1.25		
PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Družni zdravnik, vezana	1.20		
REPUBLIC OF PLATO, vezana	1.20		
RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	50		
ROBERTS RULES OF ORLEANS, vezana	1.25		
SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	1.25		
SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	50		
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	50		
THEY CALL ME CARPENTER (Upton Sinclair), trda vezba	1.25		
THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	50		
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver in privatne interese	1.25		
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhye Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	1.25		
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.25		
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	50		
THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	1.25		
Naročilom priložite poštni ali telepresni money order, ček ali gotovina. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.			
Vse knjige pošljamo poštnine pristo. Klubom in žitancem, pri večjih naročilih liberalen popust.			
Vsa naročila naslovite na:			
PROLETAREC			
3639 W. 26th Street,			
Chicago, Ill.			